

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. สาขา สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงเงื่อนไขวิธีการให้สินเชื่อตลอดจน ศึกษาถึงสภาพทั่วไปของเศรษฐกิจ สังคม ของเกษตรกรลูกค้าเงินกู้ของ ธ.ก.ส. ใน ตำบลเข่งช้าง ตำบล ห้วยทราย ตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ที่กู้เงินระยะยาว(เป็นค่าลงทุน)เพื่อเลี้ยง โคเนื้อ ลูกค้าจำนวน 726 ราย ในการศึกษาได้สุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรลูกค้าเงินกู้ที่ไม่มี ความสามารถในการชำระหนี้ได้ตามกำหนด จำนวน 50 ราย จากเกษตรกรลูกค้าเงินกู้ที่มี ความสามารถในการชำระหนี้ได้ตามกำหนด จำนวน 50 ราย และเพื่อให้ได้ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระ หนี้ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นจึงมีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากเกษตรกรลูกค้าเงินกู้ที่ไม่มีความสามารถใน การชำระหนี้ได้ตามกำหนดและมีความสามารถในการชำระหนี้ได้ตามกำหนดอีกกลุ่มละ 10 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีพนักงาน พัฒนารูธุรกิจของ ธ.ก.ส.สาขาสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่เป็นผู้ช่วยสัมภาษณ์ และข้อมูลที่ได้มาได้ จัดหมวดหมู่แล้วนำไปวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ยร้อยละ และในการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ Chi – Square ผลการศึกษาพบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นชายร้อยละ 79 ร้อยละ 44.00 ของลูกค้ำที่ชำระ หนี้ได้มีช่วงอายุ 41 – 50 ปี ร้อยละ 36.00 ของลูกค้ำที่ชำระหนี้ไม่ได้มีช่วงอายุ 51 – 60 ปี ร้อยละ 80.00 ของลูกค้ำที่ชำระหนี้ได้ และร้อยละ 76.00 ของลูกค้ำที่ชำระหนี้ไม่ได้ จบระดับการศึกษาใน ระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของลูกค้ำทั้งสองกลุ่มโดยเฉลี่ยประมาณ 4 คน ร้อย ละ 38.00 ของลูกค้ำที่ชำระหนี้ได้มีระยะเวลาการเป็นลูกค้ำ ธ.ก.ส. อยู่ในช่วง 6 – 10 ปี และ ร้อยละ 26.00 ของลูกค้ำที่ชำระหนี้ไม่ได้มีระยะเวลาการเป็นลูกค้ำ ธ.ก.ส. อยู่ในช่วง 11 – 15 ปี ส่วนในด้าน ระยะเวลาประสบการณ์ทางการเกษตรลูกค้ำที่ชำระหนี้ได้และลูกค้ำที่ชำระหนี้ไม่ได้จะมีช่วงเวลา มากกว่า 15 ปี ขึ้นไปเท่ากันคิดเป็น ร้อยละ 70 และ ร้อยละ 60 ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ นั้นการทำการผลิตพืชและสัตว์ ร้อยละ 54.00 ของลูกค้ำ ที่ชำระหนี้ได้ จะเลี้ยงโคเนื้อและผลิตพืชไร่ ส่วนร้อยละ 32.00 ของลูกค้ำที่ชำระหนี้ไม่ได้จะเลี้ยงโค เนื้อเพียงอย่างเดียว รายได้จากการเกษตรต่อปีนั้น ร้อยละ 54.00 ของลูกค้ำที่ชำระหนี้ได้มีรายได้จาก

การเกษตร มากกว่า 60,000 บาทต่อปี ร้อยละ 36.00 ของลูกค้าที่ชำระหนี้ไม่ได้ เลิกประกอบอาชีพ การเกษตรแล้วแต่ยังมีภาระหนี้สินกับ ธ.ก.ส. จำนวนของการใช้ที่ดินในการผลิตการเกษตร ร้อยละ 38.00 ของลูกค้าที่ชำระหนี้ได้ใช้ที่ดินทำการเกษตรจำนวนมากกว่า 10 ไร่ ในขณะที่ ร้อยละ 34.00 ของลูกค้าที่ชำระหนี้ได้ใช้ที่ดินทำการเกษตรเพียงจำนวน 1 – 5 ไร่ และทั้งสองกลุ่มใช้ที่ดินทำการเกษตรโดยการเช่าทำกินแยกเป็น ร้อยละ 64.00 ของลูกค้าที่ชำระหนี้ได้ และร้อยละ 44.00 ของลูกค้าที่ชำระหนี้ไม่ได้ จำนวนมูลค่าทรัพย์สิน ร้อยละ 36.00 ของลูกค้าที่ชำระหนี้ได้มีมูลค่ามากกว่า 5 แสนบาท แต่ร้อยละ 30.00 ของลูกค้าที่ชำระหนี้ไม่ได้มีมูลค่า 100,001 – 200,000 บาท จำนวนภาระหนี้สินในปัจจุบันลูกค้าทั้งสองกลุ่มจะมีภาระหนี้สินจำนวน 50,001 – 200,000 บาท เท่ากันโดยแยกเป็นลูกค้าที่ชำระหนี้ได้ คิดเป็นร้อยละ 54.00 และลูกค้าที่ชำระหนี้ไม่ได้ คิดเป็นร้อยละ 58.00 สำหรับค่าเฉลี่ยของภาระหนี้สินจะมีค่าใกล้เคียงกัน โดยที่ลูกค้าที่ชำระหนี้ได้มีค่าเฉลี่ยจำนวน 19,960 บาท และลูกค้าที่ชำระหนี้ไม่ได้มีมูลค่าเฉลี่ยจำนวน 20,064 บาท การชำระหนี้ของลูกค้าในปีการผลิตที่ผ่านมาพบว่า ร้อยละ 48.00 ของลูกค้าที่ชำระหนี้ได้ชำระหนี้ได้ทั้งหมด ส่วนร้อยละ 72.00 ของลูกค้าที่ชำระหนี้ไม่ได้ ชำระเพียงดอกเบี้ยบางส่วนเท่านั้น ในด้านของความคิดเห็นต่อปริมาณสินเชื่อที่ได้รับจาก ธ.ก.ส. นั้น ร้อยละ 76.00 ของลูกค้าที่ชำระหนี้ได้และร้อยละ 58.00 ของลูกค้าที่ชำระหนี้ไม่ได้ ต่างก็มีความเห็นต่อปริมาณสินเชื่อที่ได้รับจาก ธ.ก.ส. ว่าเพียงพอต่อการผลิตการเกษตรแต่ยังมีอีกถึง ร้อยละ 42.00 ของลูกค้าที่ชำระหนี้ไม่ได้ที่มีความเห็นว่าได้สินเชื่อจาก ธ.ก.ส. ไม่เพียงพอต่อการผลิตการเกษตร ในด้านของรายได้จากนอกภาคการเกษตรต่อปีส่วนใหญ่ ร้อยละ 62.00 ของลูกค้าที่ชำระหนี้ได้มีรายได้จากนอกภาคการเกษตรมากกว่า 50,000 บาทต่อปี ส่วนร้อยละ 64.00 ของลูกค้าที่ชำระหนี้ไม่ได้มีรายได้จากนอกภาคการเกษตรไม่เกิน 50,000 บาทต่อปี สำหรับมูลค่าเฉลี่ยของรายได้นอกภาคการเกษตรลูกค้าที่ชำระหนี้ได้มีมูลค่าจำนวน 96,500 บาท ส่วนลูกค้าที่ชำระหนี้ไม่ได้มีมูลค่าจำนวน 60,261 บาท ในการกู้เงินจากแหล่งเงินกู้อื่นๆนอกจาก ธ.ก.ส. นั้นลูกค้าที่ชำระหนี้ไม่ได้จะกู้จากนายทุนคิดเป็น ร้อยละ 26.00 ในขณะที่ลูกค้าที่ชำระหนี้ได้ไม่ได้กู้เงินจากแหล่งนี้ซึ่งเป็นแหล่งเงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง สำหรับการติดตามตรวจเยี่ยมลูกค้าเงินกู้ของพนักงาน ธ.ก.ส. นั้นได้ตรวจเยี่ยมจำนวน 1 – 2 ครั้งเท่ากัน คิดเป็น ร้อยละ 56.00 ของลูกค้าที่ชำระหนี้ได้ และคิดเป็นร้อยละ 62.00 ของลูกค้าที่ชำระหนี้ไม่ได้ ความเหมาะสมในการกำหนดชำระหนี้ว่าสอดคล้องกับรายได้การเกษตรของลูกค้าพบว่า ร้อยละ 88.00 ของลูกค้าที่ชำระ และร้อยละ 74.00 ของลูกค้าที่ชำระหนี้ไม่ได้ กำหนดไว้ได้เหมาะสมแต่กลุ่มที่ชำระหนี้ไม่ได้ยังมีการกำหนดไว้ไม่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 26.00 ความเสียหายที่โคเนื้อที่เลี้ยงโรคระบาดนั้นลูกค้าที่ชำระหนี้ได้ประสบปัญหาหนี้ ร้อยละ 41.82 ส่วนลูกค้าที่ชำระหนี้ไม่ได้ประสบปัญหาถึง ร้อยละ 58.18 ของลูกค้าที่ประสบปัญหาด้าน โรคระบาดทั้งหมด ลูกค้าที่ขายโคเนื้อได้ราคาต่ำกว่าที่คาดการณ์ไว้พบว่าลูกค้า

ที่ชำระหนี้ได้ประสบปัญหาหนี้ ร้อยละ 38.60 ลูกค้ำที่ชำระหนี้ไม่ได้ประสบปัญหาหนี้ถึง ร้อยละ 61.40 ของลูกค้ำที่ประสบปัญหาของการขายได้ราคาต่ำและปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายนุคเงินในครัวเรือนของลูกค้ำนั้นลูกค้ำที่ชำระหนี้ได้ประสบปัญหาหนี้ คิดเป็น ร้อยละ 30.61 ส่วนลูกค้ำที่ชำระหนี้ไม่ได้ประสบปัญหาหนี้ถึง ร้อยละ 69.39 ของลูกค้ำที่ประสบปัญหาหนี้ค่าใช้จ่ายนุคเงินในครัวเรือนทั้งหมด

3. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเกษตรกร ในปีที่ผ่านมาลูกค้ำส่วนใหญ่ยังติดต่อกับ ธ.ก.ส. ถึง ร้อยละ 95.00 ความคิดเห็นด้านการให้บริการมีความคิดเห็นว่าการให้บริการดีถึง ร้อยละ 58.00 เงื่อนไขและวิธีการให้สินเชื่อส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นเหมาะสมแล้ว ร้อยละ 85.00 สำหรับเกษตรกรกลุ่มที่ชำระหนี้ไม่ได้มีความเห็นว่าสาเหตุหรือปัญหาที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้จะเป็น ปัญหาเรื่องของการประสบปัญหาขาดทุนจากการผลิตถึงร้อยละ 51.11 และเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความเห็นว่าสาเหตุที่เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้ได้ส่วนใหญ่มาจาก รายได้ไม่เพียงพอ ร้อยละ 37.50

4. การเปรียบเทียบความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรพบว่า ปัจจัยด้านการใช้เงินกู้ ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ การกู้เงินจากแหล่งเงินกู้อื่นๆ รายได้จากการเกษตร อัตราส่วนหนี้สิน ทั้งหมดกับทรัพย์สินทั้งหมด รายได้จากนอกภาคการเกษตร จำนวนการใช้ที่ดินทำการเกษตร จำนวนการเลี้ยงโคเนื้อ ค่าใช้จ่ายนุคเงินในครัวเรือนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับไม่เกิน 0.05 และความเหมาะสมกับการกำหนดการชำระหนี้กับรายได้การเกษตร มีนัยสำคัญทางสถิติไม่เกิน 0.1 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยพบว่า เกษตรกรนำเงินกู้ไปใช้ในการลงทุน เพื่อก่อให้เกิดรายได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ เกษตรกรที่ชำระหนี้ได้ใช้ถูกต้องถึง ร้อยละ 92.00 ในขณะที่เกษตรกรชำระหนี้ไม่ได้ใช้เงินกู้ถูกต้องเพียง ร้อยละ 16.00 ในการกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ อื่นๆเกษตรกรที่ชำระหนี้ได้กู้เงินจากแหล่งเงินกู้อื่นเพียง ร้อยละ 38.00 แต่เกษตรกรที่ชำระหนี้ไม่ได้ กู้ถึง ร้อยละ 84.00 เกษตรกรที่ชำระหนี้ได้มีรายได้เกินกว่า 45,000 บาท สูงถึงร้อยละ 70.00 ในขณะที่เกษตรกรที่ชำระหนี้ไม่ได้มีเพียง ร้อยละ 34.00 หนี้สินทั้งหมดต่อทรัพย์สินทั้งหมดในอัตราส่วน มากกว่า 1 นั้นเกษตรกรที่ชำระหนี้ได้มีเพียง ร้อยละ 14.00 ในขณะที่เกษตรกรที่ชำระหนี้ไม่ได้มีถึง ร้อยละ 46.00 เกษตรกรที่ชำระหนี้ได้มีรายได้นอกภาคการเกษตรเกินกว่า 50,000 บาท ร้อยละ 62.00 แต่เกษตรกรที่ชำระหนี้ไม่ได้มีรายได้นอกภาคการเกษตรเกินกว่า 50,000 บาท เพียงร้อยละ 36.00 เกษตรกรที่ชำระหนี้ได้ใช้พื้นที่ทำการเกษตรเกินกว่า 10 ไร่ ร้อยละ 38.00 ส่วนเกษตรกรที่ชำระหนี้ ไม่ได้ทำกินเพียงร้อยละ 12.00 และเกษตรกรที่ชำระหนี้ได้เลี้ยงโคเนื้อเกินกว่า 10 ตัว ถึง ร้อยละ 36.36 ในขณะที่เกษตรกรชำระหนี้ไม่ได้เลี้ยงโคเนื้อไม่เกิน 10 ตัว เกษตรกรที่ชำระหนี้ได้มีค่าใช้จ่าย นุคเงินในครัวเรือนเพียง ร้อยละ 30.61 ส่วนเกษตรกรที่ชำระหนี้ไม่ได้มีถึง ร้อยละ 69.39 และการ กำหนดการชำระหนี้ให้เหมาะสมกับกับรายได้การเกษตร เกษตรกรที่ชำระหนี้ได้เหมาะสม ร้อยละ

88.00 เกษตรกรที่ชำระหนี้ไม่ได้เหมาะสม ร้อยละ 74.00 นอกจากนั้นยังพบว่าปัจจัยประสบการณ์ด้านการเกษตร ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนหนี้สิน จำนวนครั้งที่ตรวจเยี่ยมของพนักงาน ธ.ก.ส. เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกรซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษาที่ได้กำหนดไว้

5.จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นได้พบว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มได้แก่ อายุ ภาวะหนี้สินกับ ธ.ก.ส. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างเด่นชัด แต่ลักษณะโดยทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ชำระหนี้ได้ทางด้าน จำนวนทรัพย์สิน รายได้จากการเกษตรต่อปี รายได้จากนอกภาคการเกษตรต่อปี จำนวนโคเนื้อที่เลี้ยง จำนวนที่ดินในการผลิตการเกษตร มีค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่ชำระหนี้ไม่ได้ สำหรับด้านระยะเวลาประสบการณ์ทางการเกษตร ระยะเวลาการเป็นลูกค้า ธ.ก.ส. และจำนวนมูลค่าหนี้สินภายนอก กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่ชำระหนี้ไม่ได้มีค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่ชำระหนี้ได้ เมื่อสัมภาษณ์ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาต่อการชำระหนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่มจะมีปัญหาในทิศทางเดียวกันโดยส่วนใหญ่จะประสบปัญหา การขายโคเนื้อได้ราคาต่ำกว่าที่คาดการณ์จนทำให้มีรายได้ไม่พอชำระหนี้ รองลงมาเกิดจากการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินในครัวเรือนและเกิดโรคระบาดกับโคเนื้อที่ลูกค้าเลี้ยง ตามลำดับ ในการแก้ไขปัญหาที่กลับพบว่ามี ความแตกต่างกันโดยกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่ชำระหนี้ได้จะแก้ไขปัญหาด้วยตนเองเป็นหลักเช่น หารายได้เพิ่มซึ่งจะมีบุคคลในครัวเรือนหรือบุคคลในกลุ่มของลูกค้าช่วยเหลือ ส่วนกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่ชำระหนี้ไม่ได้จะต้องรอรอการช่วยเหลือจาก ธ.ก.ส. เพื่อดำเนินการเข้าแก้ไขตามวิธีปฏิบัติมาตรการช่วยเหลือลูกค้า จากการเปรียบเทียบในการบริหารจัดการหนี้มีความแตกต่างอย่างเด่นชัด

6.2 อภิปรายผลการศึกษา

1.เกษตรกรที่ชำระหนี้ได้ตามกำหนดใช้เงินกู้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ การเป็นหนี้ต่อแหล่งเงินกู้อื่น ๆ นอกจาก ธ.ก.ส. รายได้จากการเกษตร รายได้จากนอกภาคการเกษตร มีจำนวนที่ดินที่ใช้ทำการเกษตรเกินกว่า 10 ไร่ มีจำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงเกินกว่า 10 ตัว และมีความเหมาะสมรายได้จากการเกษตรกับการกำหนดการชำระหนี้ มากกว่ากลุ่มเกษตรกรที่ชำระหนี้ไม่ได้ สำหรับในด้านอัตราส่วนหนี้สินทั้งหมดต่อทรัพย์สินทั้งหมดและค่าใช้จ่ายฉุกเฉินในครัวเรือนของเกษตรกรนั้นต่ำกว่ากลุ่มลูกค้าที่ชำระหนี้ไม่ได้ตามกำหนดคิดเป็นกว่าร้อยละ 50 จึงเป็นผลให้เกิดความแตกต่างของความสามารถในการชำระหนี้ของทั้ง 2 กลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกษตรกรนำเงินกู้ออกไปลงทุนที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ทำให้ก่อเกิดรายได้ตามแผนที่กำหนดไว้ส่งผลให้มีการผลิตการเกษตรมี

ปริมาณที่ถูกต้องและเหมาะสมมีประสิทธิภาพทำให้มีรายได้ที่แท้จริงกับครอบครัวอีกทั้งสามารถคาดการณ์ผลผลิตที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างแน่นอนนอนและกำหนดการชำระหนี้ได้ถูกต้องกับรายได้ทำให้มีรายได้เพียงพอในการลงทุนในทรัพย์สินในครัวเรือนมากยิ่งขึ้นการมีหนี้กู้เงินจากแหล่งเงินกู้อื่นนั้นเกษตรกรอาจมีความต้องการเงินลงทุนที่สูงแต่เนื่องจากมีทรัพย์สินที่น้อยจึงไม่มีหลักประกันเพียงพอในการขอสินเชื่อจึงไปใช้เงินกู้จากแหล่งอื่นโดยเฉพาะที่เป็นนายทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงควรชี้แจงให้ลูกค้าลดการผลิตให้เหมาะสมกับเงินลงทุนที่ได้รับเมื่อมีกำไรแล้วจึงเพิ่มการผลิตขึ้นในเรื่องของค่าใช้จ่ายถูกเงินในครัวเรือนของเกษตรกรจะต้องส่งเสริมให้เกษตรกรรู้จักเก็บออมเงินไว้ใช้จ่ายเมื่อมีเหตุฉุกเฉินที่ไม่ได้มีการคาดการณ์ได้ล่วงหน้าเพื่อป้องกันความเสี่ยงในการชำระหนี้

2. ประสพการณ์ทางการเกษตร ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนภาระหนี้สินและจำนวนครั้งในการตรวจเยี่ยมของพนักงาน ธ.ก.ส. ของแต่ละกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มเกษตรกรที่ชำระหนี้ได้และเกษตรกรที่ชำระหนี้ไม่ได้ไม่มีความแตกต่างกัน จากข้อมูลจริงพบว่าเกษตรกรที่ชำระหนี้ได้และเกษตรกรที่ชำระหนี้ไม่ได้ทำการเกษตรแบบอาชีพและพึ่งพาจากธรรมชาติเป็นหลักไม่สามารถพยากรณ์ของปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นได้อีกทั้งปัญหาทางการผลิตการเกษตรไม่สามารถที่จะคาดการณ์เหตุการณ์ต่างๆที่มีผลกระทบได้อย่างถูกต้องแม่นยำได้ประสพการณ์ทางการเกษตรจึงไม่มีความแตกต่างในการส่งผลต่อการชำระหนี้ การศึกษาอยู่ในระดับเดียวกันเป็นส่วนใหญ่คือจบระดับการศึกษาประถมศึกษาและผู้ที่จบการศึกษาที่สูงขึ้นจะเข้าสู่อาชีพนอกภาคการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ในสังคมของเกษตรกรจะเป็นสังคมที่อยู่ในสถานภาพสมรสแต่งงานและอยู่ด้วยกัน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ใกล้เคียงกันเนื่องจากในภาวะปัจจุบันจะเป็นการอยู่แบบครอบครัวเดี่ยวที่แยกตัวออกมาตั้งครอบครัวด้วยตนเองและพื้นที่เป็นพื้นที่ใกล้แหล่งชุมชนเมืองที่นิยมมีบุตรน้อยอันมาจากต้องมีค่าใช้จ่ายสูงทำให้สมาชิกในครัวเรือนค่อนข้างน้อยประมาณค่าเฉลี่ยไม่เกินครอบครัวละ 4 คนเท่านั้น ในการกู้เงินของเกษตรกรภาระหนี้สินไม่แตกต่างกัน สำหรับจำนวนครั้งในการติดตามและตรวจเยี่ยมของพนักงาน ธ.ก.ส. นั้น มีการติดตามตรวจเยี่ยมที่เหมือนกันแต่เนื่องจากพนักงานต้องรับผิดชอบลูกค้าจำนวนมากและมีงานด้านอื่นๆของธนาคารหลากหลายจึงทำให้พนักงานการแก้ไขหนี้ให้กับเกษตรกรได้ไม่ทั่วถึงและทันเวลากับการปฏิบัติงาน

3. จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มต่างประสพปัญหาการผลิตและปัญหาค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาต่อการส่งชำระหนี้พบว่ามี ความแตกต่างกันไม่เด่นชัดแต่กลับพบว่าปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันคือวิธีการบริหารจัดการหนี้ของกลุ่มที่ชำระหนี้ได้มีการบริหารจัดการหนี้ที่เหมาะสมกับรายได้ของครัวเรือน

เกษตรกรลูกค้าได้ดีกว่ากลุ่มที่ชำระหนี้ไม่ได้จึงมีความประสบความสำเร็จในการที่จะไม่ทำให้เกิดหนี้ค้างชำระ

6.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้

ด้านเกษตรกรลูกค้าเงินกู้ ธ.ก.ส.

1. เกษตรกรลูกค้าควรมีการดำเนินการจัดทำบัญชีฟาร์มและบัญชีครัวเรือนอย่างละเอียดถูกต้องและเป็นระบบเพื่อสามารถวิเคราะห์ รายได้และรายจ่าย ในครัวเรือนเพื่อทราบสถานะด้านการเงินถ้าเกิดมีปัญหาจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องและทันเวลา
2. ปริมาณการผลิตการเกษตรมีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้คืน การผลิตทั้งพืชและสัตว์สามารถบ่งบอกถึงสภาพที่เหมาะสม สักยภาพการผลิตที่สูงจะได้รับสินเชื่อที่มากขึ้น ทำให้มีรายได้สูงขึ้นและความสามารถโอกาสในการชำระหนี้คืนสูง ในขณะที่การผลิตขนาดเล็กข้อจำกัดการขอสินเชื่อจะลดน้อยตาม โดยที่เกษตรกรควรมีการขยายการผลิตให้เหมาะสมและต่อเนื่องซึ่งต้องพิจารณาจาก จำนวนแรงงาน จำนวนสินเชื่อที่ได้รับและเงินทุนของตนเอง
3. เกษตรกรควรมีการผลิตการเกษตรแบบผสมผสานตามความเหมาะสมและข้อจำกัดทางด้านการผลิตและสอดคล้องกับแนวโน้มความต้องการของตลาดเมื่อผลผลิตการเกษตรบางประเภทเกิดความเสียหายหรือล้มเหลว
4. รายได้นอกภาคการเกษตรในปัจจุบันของเกษตรกรมีความสำคัญ ที่จะมาช่วยสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถชำระหนี้ได้ เมื่อเกษตรกรว่างจากฤดูกาลผลิตหรือมีบุคคลในครัวเรือนที่สามารถช่วยในการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรให้หารายได้เสริมจากอาชีพนอกภาคการเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่โดยสามารถใช้เงินทุนจากสินเชื่อภาคการเกษตรที่ ธ.ก.ส. ได้สนับสนุนการจ่ายสินเชื่อจะสามารถมีรายได้นำมาชำระหนี้และมีเงินมาช่วยลงทุนการเกษตรในฤดูกาลผลิตปีต่อไป อีกทั้งลดการพึ่งพานั้นในระบบด้วย
5. เกษตรกรต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องในการขอสินเชื่อเพื่อธนาคารจะสามารถดำเนินการวิเคราะห์สินเชื่อให้เหมาะสมและถูกต้องตามความต้องการของเกษตรกร

ด้านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

1. ควรมีการพิจารณาการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรลูกค้า โดยศึกษาข้อมูลให้ละเอียดพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ วงเงินกู้ที่ต้องการและช่วงรายได้ที่แท้จริงของลูกค้าเพื่อกำหนดการชำระได้ถูกต้อง และการกำหนดการชำระหนี้ไม่สมควรกำหนดระยะเวลาการชำระหนี้ยาวนานเกินไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกู้เงินเป็นค่าลงทุนในการเลี้ยงโคนมที่ไม่สมควรกำหนดเกิน 10 ปี
2. แนะนำการจัดทำพร้อมการวิเคราะห์บัญชีฟาร์มและบัญชีครัวเรือนให้แก่เกษตรกร เพื่อให้มีความรู้ในการใช้วิเคราะห์และแก้ไขปัญหาเบื้องต้นด้านรายได้รายจ่ายให้กับฟาร์มและครัวเรือนของเกษตรกร
3. ควรเพิ่มวงเงินกู้ให้กับเกษตรกรให้สอดคล้องกับภาวะต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นเพื่อลดการพึ่งพาจากเจ้าหนี้อื่นในขณะเดียวกันก็ต้องติดตามดูแลการใช้เงินกู้อย่างใกล้ชิด
4. เป็นหน่วยงานกลางที่ประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตการเกษตร เพื่อเป็นแนวทางการให้สินเชื่ออย่างถูกต้อง
5. ส่งเสริมการเรียนรู้จากผู้ที่ประสบความสำเร็จจากศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ต่างๆ ให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติในการลดค่าใช้จ่ายและทำการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ
6. กำหนดการชี้วัดผลการปฏิบัติงานสำหรับพนักงานที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาหนี้เกษตรกรลูกค้าโดยการกำหนดเป็นอัตราของการลดหนี้ค้างชำระลงไม่เป็นเพียงการคำนึงถึงจำนวนครั้งของการตรวจเยี่ยมเพียงอย่างเดียวถ้าพนักงานสามารถดำเนินการตามเป้าหมายได้ก็ควรมีรางวัลเป็นสิ่งตอบแทนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้พนักงานที่รับผิดชอบ
7. กำหนดมาตรการในการที่เกษตรกรลูกค้านำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้กับครัวเรือน โดยอาจต้องมีการเพิ่มเบี้ยปรับเพื่อป้องกันไม่ให้ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์
8. กำหนดมาตรการจูงใจให้กับเกษตรกรที่ใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์และสามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดโดยลดดอกเบี้ยลงวิธีดำเนินการเช่นเมื่อชำระหนี้แล้วสามารถได้ลดดอกเบี้ยคืนเป็นเงินสดตามอัตราส่วนที่เหมาะสมกับประวัติการชำระหนี้ของลูกค้าเงินกู้แต่ละราย

9. สำหรับลูกค้าที่มีประวัติการชำระหนี้ดีควรมีการกำหนดวงเงินกู้แยกเฉพาะเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายฉุกเฉิน พร้อมลดขั้นตอนการให้สินเชื่อลงให้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดลูกค้าที่หนีไปใช้บริการของเงินกู้นอกระบบ
10. ควรมีการเพิ่มความรู้และประสิทธิภาพให้กับพนักงาน ธ.ก.ส. เกี่ยวกับสินเชื่อนอกภาคการเกษตรให้มากยิ่งขึ้นเพื่อสามารถเป็นที่ปรึกษาและวิเคราะห์การให้สินเชื่อนอกภาคการเกษตรได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นของเกษตรกรลูกค้า
11. ควรพิจารณาการให้สินเชื่อจากทรัพย์สินของเกษตรกรหรือการกู้เงินเพื่อลงทุนในทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดรายได้เพื่อให้เกิดลูกค้าเกิดความกระตือรือร้นและแรงจูงใจในการชำระหนี้มากขึ้นเมื่อมีหนี้สินแต่ก็มีทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

6.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะของเกษตรกรลูกค้าเงินกู้ ธ.ก.ส. สาขาสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น จึงมีข้อเสนอแนะการศึกษาในครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจให้เกษตรกรที่มีความสามารถในการชำระหนี้แต่ไม่ยินยอมมาชำระหนี้ ธ.ก.ส.
2. ควรมีการศึกษาถึงปัญหาของความสามารถในการชำระหนี้คืนของเกษตรกร ลูกค้า ธ.ก.ส. กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตท้องที่เดียวกันว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการชำระหนี้คืนว่ามีทิศทางเดียวกันหรือแตกต่างกัน
3. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ในเขตพื้นที่อื่นๆเพิ่มเติมเนื่องจาก ธ.ก.ส. สาขาสันกำแพง ไม่อาจเป็นตัวแทนของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่อื่นๆได้ เพราะปัจจัยด้านพื้นที่และเวลาที่เปลี่ยนแปลงผลการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงได้